

UCHWAŁA
SENATU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

z dnia 21 października 2016 r.

**w sprawie wniesienia do Sejmu projektu ustawy o zmianie ustawy o zakazie
propagowania komunizmu lub innego ustroju totalitarnego przez nazwy budowli,
obiektów i urzędzeń użyteczności publicznej**

Na podstawie art. 118 ust. 1 Konstytucji Rzeczypospolitej Polskiej z dnia 2 kwietnia 1997 r., Senat wnosi do Sejmu Rzeczypospolitej Polskiej projekt ustawy o zmianie ustawy o zakazie propagowania komunizmu lub innego ustroju totalitarnego przez nazwy budowli, obiektów i urzędzeń użyteczności publicznej.

Jednocześnie upoważnia senatora Roberta Mamątowa do reprezentowania Senatu w pracach nad projektem.

MARSZAŁEK SENATU

W/Z

Maria KOC

Wicemarszałek Senatu

U S T A W A

z dnia

o zmianie ustawy o zakazie propagowania komunizmu lub innego ustroju totalitarnego przez nazwy budowli, obiektów i urządzeń użyteczności publicznej

Art. 1. W ustawie z dnia 1 kwietnia 2016 r. o zakazie propagowania komunizmu lub innego ustroju totalitarnego przez nazwy budowli, obiektów i urządzeń użyteczności publicznej (Dz. U. poz. 744) wprowadza się następujące zmiany:

- 1) w tytule ustawy wyrazy „budowli, obiektów i urządzeń użyteczności publicznej” zastępuje się wyrazami „jednostek organizacyjnych, jednostek pomocniczych gminy, budowli, obiektów i urządzeń użyteczności publicznej oraz pomniki”;
- 2) przed art. 1 dodaje się nazwę rozdziału w brzmieniu:

„Rozdział 1

Zakaz propagowania komunizmu lub innego ustroju totalitarnego przez nazwy jednostek organizacyjnych, jednostek pomocniczych gminy, budowli, obiektów i urządzeń użyteczności publicznej”;

- 3) w art. 1:
 - a) w ust. 1 po wyrazie „Nazwy” dodaje się wyrazy „jednostek organizacyjnych, jednostek pomocniczych gminy,”;
 - b) dodaje się ust. 3 i 4 w brzmieniu:

„3. Za inny ustrój totalitarny uważa się w szczególności faszyzm, nazizm niemiecki, nacjonalizm ukraiński i litewski, militarizm pruski, rosyjski i niemiecki.

4. Za jednostki organizacyjne uważa się w szczególności szkoły i ich zespoły, przedszkola, szpitale, placówki opiekuńczo-wychowawcze, instytucje kultury oraz instytucje społeczne.”;
- 4) w art. 2:
 - a) w ust. 1 po wyrazach „nadającej nazwę” dodaje się wyrazy „jednostce organizacyjnej, jednostce pomocniczej gminy,”;
 - b) uchyla się ust. 2,
 - c) ust. 3 otrzymuje brzmienie:

„3. Opinia, o której mowa w ust. 1, jest przedstawiana niezwłocznie, nie później jednak niż w terminie 2 tygodni od dnia doręczenia żądania wojewody. Oczekiwanie na opinię wstrzymuje bieg terminu na stwierdzenie nieważności aktu.”;

- 5) w art. 4 po wyrazie „nazw” dodaje się wyrazy „jednostek organizacyjnych, jednostek pomocniczych gminy,”;
- 6) po art. 5 dodaje się rozdział 2 w brzmieniu:

„Rozdział 2

Zakaz propagowania komunizmu lub innego ustroju totalitarnego przez pomniki

Art. 5a. 1. Pomniki nie mogą upamiętniać osób, organizacji, wydarzeń lub dat symbolizujących komunizm lub inny ustrój totalitarny, ani w inny sposób takiego ustroju propagować. Przepis art. 1 ust. 2 i 3 stosuje się odpowiednio.

2. Przez pomniki rozumie się również kopce, obeliski, kolumny, rzeźby, posągi, popiersia, kamienie pamiątkowe, płyty i tablice pamiątkowe, napisy i znaki.

3. Przepisu ust. 1 nie stosuje się do pomników:

- 1) niewystawionych na widok publiczny;
- 2) położonych w obrębie cmentarzy albo innych miejsc spoczynku;
- 3) wystawionych na widok publiczny w celu innym niż propagowanie ustroju totalitarnego, w ramach działalności artystycznej, edukacyjnej, kolekcjonerskiej, naukowej lub o podobnym charakterze;
- 4) wpisanych – samodzielnie albo jako część większej całości – do rejestru zabytków.

Art. 5b. 1. Wojewoda, w drodze decyzji, nakazuje właścicielowi albo użytkownikowi wieczystemu nieruchomości, na której znajduje się pomnik niezgodny z art. 5a ust. 1, usunięcie tego pomnika.

2. Wydanie decyzji o usunięciu pomnika wymaga opinii Instytutu Pamięci Narodowej – Komisji Ścigania Zbrodni przeciwko Narodowi Polskiemu potwierdzającej tę niezgodność.

3. Organem wyższego stopnia w rozumieniu przepisów Kodeksu postępowania administracyjnego w stosunku do wojewody w sprawach o usunięcie pomnika jest minister właściwy do spraw kultury i ochrony dziedzictwa narodowego.

4. Koszty usunięcia pomnika ponosi właściciel albo użytkownik wieczysty nieruchomości, na której znajduje się pomnik.

Art. 5c. Do stwierdzenia przez wojewodę nieważności uchwały o wzniesieniu pomnika niezgodnego z art. 5a ust. 1 stosuje się odpowiednio art. 2 i art. 4.”;

- 7) przed art. 6 dodaje się nazwę rozdziału w brzmieniu:

„Rozdział 3

Przepis dostosowujący i końcowy”;

- 8) w art. 6 ust. 3 otrzymuje brzmienie:

„3. Wydanie zarządzenia zastępczego, o którym mowa w ust. 2, wymaga opinii Instytutu Pamięci Narodowej – Komisji Ścigania Zbrodni przeciwko Narodowi Polskiemu potwierdzającej niezgodność nazwy obowiązującej w dniu wejścia w życie ustawy z art. 1. Przepis art. 2 ust. 3 stosuje się odpowiednio.”.

Art. 2. Obowiązujące w dniu wejścia w życie ustawy nazwy jednostek organizacyjnych oraz jednostek pomocniczych gminy upamiętniające osoby, organizacje, wydarzenia lub daty symbolizujące komunizm lub inny ustrój totalitarny lub propagujące taki ustrój w inny sposób, właściwy organ jednostki samorządu terytorialnego albo związku, o którym mowa w art. 4 ustawy zmienianej w art. 1, zmienia w terminie 12 miesięcy od dnia jej wejścia w życie. Przepisy art. 6 ust. 2–4 ustawy zmienianej w art. 1 stosuje się odpowiednio.

Art. 3. 1. Właściciel albo użytkownik wieczysty nieruchomości, na której w dniu wejścia ustawy w życie znajduje się pomnik upamiętniający osoby, organizacje, wydarzenia lub daty symbolizujące komunizm lub inny ustrój totalitarny, lub propagujący taki ustrój w inny sposób, usuwa ten pomnik w terminie 12 miesięcy od dnia wejścia ustawy w życie.

2. W przypadku wykonania obowiązku, o którym mowa w ust. 1, koszty usunięcia pomnika zwraca Skarb Państwa ze środków budżetu państwa, których dysponentem jest wojewoda, jeżeli właściciel albo użytkownik wieczysty nieruchomości, na której znajduje się pomnik, nie uczestniczył w procedurze wzniesienia tego pomnika.

3. W przypadku niewykonania obowiązku, o którym mowa w ust. 1, stosuje się przepisy art. 5b ustawy zmienianej w art. 1.

Art. 4. Ustawa wchodzi w życie po upływie 3 miesięcy od dnia ogłoszenia.

UZASADNIENIE

1. Cel projektowanej ustawy

Ustawą z dnia 1 kwietnia 2016 r. o zakazie propagowania komunizmu lub innego ustroju totalitarnego przez nazwy budowli, obiektów i urządzeń użyteczności publicznej (Dz. U. z 2016 r. poz. 744), zwaną dalej „ustawą o zakazie propagowania komunizmu” ustawodawca wprowadził zakaz propagowania komunizmu lub innego ustroju totalitarnego przez jednostki samorządu terytorialnego poprzez nazwy budowli, obiektów i urządzeń użyteczności publicznej, w tym drogi, ulice, mosty i place, które upamiętniają lub propagują osoby, organizacje, wydarzenia lub daty symbolizujące ustrój totalitarny.

Poza zakresem ustawy pozostały nazwy m.in. szkół, szpitali, instytucji kultury, nazwy osiedli oraz pomniki gloryfikujące ustrój totalitarny.

Pozostawienie nazw instytucji oraz pomników, upamiętniających wydarzenia i osoby mające zbrodniczy wpływ na historię Polski, daje zwolennikom totalitaryzmów możliwość propagowania swoich poglądów oraz ma szkodliwy wpływ na społeczeństwo.

Konieczne jest więc znowelizowanie ustawy poprzez stworzenie prawnych instrumentów usuwania demoralizujących pomników i nazw z przestrzeni publicznej. Da to społeczeństwu wyraźny sygnał, że państwo realizuje konstytucyjne zasady zakazujące ustroju totalitarnego, a także potępia i piętnuje wszelkie działania związane z propagowaniem totalitarnych postaw.

2. Różnice między obowiązującym a projektowanym stanem prawnym

Zgodnie z projektem ustawy ma zmienić się systematyka ustawy o zakazie propagowania komunizmu. Dotychczasowe przepisy materialne ustawy, zakazujące nadawania nazw propagujących ustroje totalitarne obiektom, zostaną oznaczone jako rozdział 1. W dodawanym rozdziale 2 zostaną zawarte przepisy poświęcone zakazowi wznoszenia pomników propagujących totalitaryzmy. Pozostałe przepisy znajdują się w rozdziale 3.

Regulacja zawarta w rozdziale 1 będzie poszerzona o zakaz nadawania przez jednostki samorządu terytorialnego nazw propagujących ustrój totalitarny jednostkom organizacyjnym oraz jednostkom pomocniczym gminy. Ponieważ wprowadzane przepisy nie mają charakteru karnego, dopuszczalne jest przykładowe wyliczenie jednostek organizacyjnych objętych

zakazem. Obejmuje ono szkoły i ich zespoły, przedszkola, szpitale, placówki opiekuńczo-wychowawcze, instytucje kultury oraz instytucje społeczne. Natomiast jednostkami pomocniczymi gminy są w myśl art. 5 ust. 1 ustawy z dnia 8 marca 1990 r. o samorządzie gminnym: sołectwa, dzielnice, osiedla i inne. Dla przedmiotu ustawy najistotniejsza jest regulacja dotycząca nazw osiedli, ale nie można wykluczyć konieczności stosowania ustawy do innych jednostek pomocniczych gminy.

Postępowania sądowe i administracyjne spowodowane zmianą adresów będą zwolnione z opłat, a dokumenty zawierające dotychczasową nazwę jednostki pomocniczej gminy zachowają moc (art. 5 ustawy o zakazie propagowania komunizmu).

Projekt doprecyzuje zakres pojęcia „inny ustrój totalitarny”. Zgodnie z proponowanym przepisem (art. 1 ust. 3 ustawy o zakazie propagowania komunizmu) w jego zakres wejdą m.in. faszyzm, nazizm niemiecki, nacjonalizm ukraiński i litewski, militaryzm pruski, rosyjski i niemiecki.

Ponadto w rozdziale 1 uchylono przepisy dotyczące Rady Ochrony Pamięci Walk i Męczeństwa. Wynika to z likwidacji tego organu, która nastąpiła na podstawie ustawy z dnia 29 kwietnia 2016 r. o zmianie ustawy o Instytucie Pamięci Narodowej – Komisji Ścigania Zbrodni przeciwko Narodowi Polskiemu oraz niektórych innych ustaw. Konsekwencją tej zmiany jest nowelizacja art. 6 ust. 3 ustawy o zakazie propagowania komunizmu.

Projekt zakłada wprowadzenie zakazu wznoszenia pomników propagujących ustrój totalitarny. Pojęcie „pomniki” ma obejmować również: kopce, obeliski, kolumny, rzeźby, posągi, popiersia, kamienie pamiątkowe, płyty i tablice pamiątkowe, napisy i znaki.

Przepis przewiduje wyłączenia obejmujące pomniki, które nie są wystawione na widok publiczny, tych które są wystawione w celu innym niż propagowanie ustroju totalitarnego, w ramach działalności artystycznej, edukacyjnej, kolekcjonerskiej, naukowej lub o podobnym charakterze oraz pomniki wpisane do rejestru zabytków. Powyższe wyłączenia mają na celu zachowanie pomników, które nie służą propagowaniu ustroju totalitarnego. Inny charakter ma wyłączenie z reżimu ustawy pomników położonych w obrębie cmentarzy albo innych miejsc spoczynku. Są to miejsca pamięci i spoczynku ofiar wojennych, zarówno żołnierzy jak ludności cywilnej. Zachowanie pamięci tych ofiar ma wymiar moralny, dlatego nowelizacja nie ingeruje w takie pomniki.

Proceduralnym zabezpieczeniem stosowania ustawy jest przyznanie wojewodom kompetencji w zakresie usuwania pomników propagujących ustrój totalitarny. Wojewodowie będą wydawać decyzje nakazujące usunięcie zakazanych pomników. Warunkiem wydania decyzji będzie, podobnie jak w przypadku nazw ulic, pozytywna opinia Instytutu Pamięci Narodowej. Organem odwoławczym w tych sprawach będzie minister właściwy do spraw kultury i ochrony dziedzictwa narodowego.

W razie niewykonania decyzji nakazującej usunięcie pomnika zastosowanie będą miały przepisy ustawy z dnia 17 czerwca 1966 r. o postępowaniu egzekucyjnym w administracji.

W art. 5c dodawanym do ustawy o zakazie propagowania komunizmu zawarto przepis stanowiący podstawę uchylenia uchwał jednostek samorządu terytorialnego o wzniesieniu pomnika niezgodnego z przepisami ustawy.

Ustawa zawiera dwa przepisy dostosowujące. W art. 2 zawarto przepis wprowadzający roczny termin na wyeliminowanie zakazanych nazw instytucji oraz jednostek pomocniczych gminy. W razie uchybienia temu terminowi zastosowanie znajdzie procedura analogiczna do przewidzianej w art. 6 ustawy o zakazie propagowania komunizmu procedury usuwania niezgodnych z prawem nazw obiektów.

W zakresie pomników, które będą istniały w dniu wejścia ustawy w życie, właściciel lub użytkownik wieczysty gruntu, na którym znajduje się pomnik, będzie miał 12 miesięcy na przywrócenie stanu zgodnego z prawem. Jeżeli obowiązek ten zostanie wykonany, Skarb Państwa poniesie koszty usunięcia pomnika, chyba że pomnik został postawiony przy udziale właściciela lub użytkownika wieczystego. Jeżeli obowiązek usunięcia pomnika nie zostanie wykonany, wojewoda wyda decyzję o nakazie usunięcia, a uprawniony do nieruchomości straci prawo zwrotu kosztów usunięcia pomnika.

Ustawa nie zawiera przepisu pozwalającego na uchylenie uchwał będących podstawą postawienia pomnika przed dniem wejścia ustawy w życie, gdyż tego typu uchwały z chwilą ich realizacji, tj. z chwilą postawienia pomnika, ekspirują z systemu prawnego.

Ustalenie trzymiesięcznego okresu *vacatio legis* ma umożliwić wszystkim adresatom przepisów przygotowanie się do nowych regulacji.

3. Konsultacje

W wyniku opinii przedstawionych przez Ministra Rozwoju i Finansów, Ministra Kultury i Dziedzictwa Narodowego, Ministra Spraw Wewnętrznych i Administracji,

Naczelny Sąd Administracyjny, Prokuratorię Generalną Skarbu Państwa, Związek Powiatów Polskich, Instytut Pamięci Narodowej – Komisję Ścigania Zbrodni przeciwko Narodowi Polskiemu, wojewodów oraz osoby fizyczne, do projektu wprowadzono zakaz propagowania ustrojów totalitarnych przez nazwy instytucji, uwzględniono likwidację Rady Ochrony Pamięci Walk i Męczeństwa, doprecyzowano zakres pojęcia „pomnik” oraz uszczegółowiono procedurę usunięcia pomnika, w tym określono organ odwoławczy od decyzji nakazującej usunięcie pomnika. Ponadto uwzględniono uwagi dotyczące konieczności rozstrzygnięcia o kosztach usunięcia pomnika oraz wydłużenia *vacatio legis*.

Poza podmiotami wymienionymi wyżej, projekt ustawy do zaopiniowania otrzymali: Unia Metropolii Polskich, Unia Miasteczek Polskich, Związek Województw RP, Związek Miast Polskich, Związek Gmin Wiejskich RP, Helsińska Fundacja Praw Człowieka, Krajowa Rada Radców Prawnych oraz Naczelna Rada Adwokacka.

4. Oświadczenie o zgodności z prawem Unii Europejskiej

Przedmiot projektowanej ustawy nie jest objęty prawem Unii Europejskiej.

Tytuł projektu:

Ustawa o zmianie ustawy o zakazie propagowania komunizmu lub innego ustroju totalitarnego przez nazwy budowli, obiektów i urządzeń użyteczności publicznej

Przedstawiciel wnioskodawcy:

senator Robert Mamątow

Osoby odpowiedzialne za projekt w Biurze Legislacyjnym:

Michał Gil, legislator, tel. 22 694 9412

Katarzyna Majewska, ekspert ds. OSR, tel. 22 694 9259

Data sporządzenia:

21 października 2016 r.

Źródło: inicjatywa senatorów

Nr druku: 261, 261S, 261X

OCENA SKUTKÓW REGULACJI

1. Jaki problem jest rozwiązywany?

W ustawie z dnia 1 kwietnia 2016 r. o zakazie propagowania komunizmu lub innego ustroju totalitarnego przez nazwy budowli, obiektów i urządzeń użyteczności publicznej (Dz. U. poz. 744) wprowadzono rozwiązania pozwalające na usunięcie związanych z totalitaryzmem nazw ulic, budowli i urządzeń użyteczności publicznej, natomiast nie uregulowano kwestii usunięcia obiektów – takich jak pomniki, kopce, obeliski, kolumny, rzeźby, posągi, popiersia, kamienie pamiątkowe, płyty i tablice pamiątkowe, napisy i znaki – upamiętniających lub propagujących komunizm lub inne ustroje totalitarne.

Ponadto w powyższej ustawie zakazem nadawania nazw propagujących komunizm lub inne systemy totalitarne nie objęto jednostek organizacyjnych, takich jak szkoły, przedszkola, szpitale, placówki opiekuńczo-wychowawcze, instytucje kultury oraz instytucje społeczne, a także jednostek pomocniczych gminy (sołectw, dzielnic, osiedli i innych).

Z informacji przekazanych przez poszczególnych wojewodów wynika, że na terenie 15 województw (bez woj. mazowieckiego) znajduje się około **469 obiektów**, które mogą spełniać kryteria projektowanej ustawy (dane nie uwzględniają obiektów propagujących nacjonalizm ukraiński i litewski, militarystykę pruski, rosyjski i niemiecki) – przykłady takich obiektów przedstawia poniższa tabela:

Lp.	Miejscowość	Rodzaj obiektu
1	Drawsko Pomorskie (woj. zachodniopomorskie)	Pomnik poświęcony żołnierzom Armii Czerwonej (przedstawiający 2 sowieckie czołgi)
2	Inowrocław (woj. kujawsko-pomorskie)	12-metrowy Pomnik Wdzięczności i Polsko-Radzieckiego Braterstwa Broni
3	Jedlika Podleśna (woj. lubelskie)	Obelisk z płytą upamiętniającą funkcjonariusza SB
4	Jelenia Góra (woj. dolnośląskie)	Rzeźba żołnierza radzieckiego – część dawnego pomnika wdzięczności Armii Czerwonej
5	Józefów (woj. lubelskie)	Kamień upamiętniający partyzanta sowieckiego Miszkę Tatara
6	Kęty (woj. małopolskie)	Tablica upamiętniająca śmierć na posterunku funkcjonariusza MO
7	Klucze (woj. małopolskie)	Pomnik ku czci żołnierzy sowieckich poległych w 1945 r.
8	Lidzbark Warmiński (woj. warmińsko-mazurskie)	Pomnik wdzięczności Armii Radzieckiej składający się z betonowej iglicy i figur żołnierzy Armii Czerwonej
9	Nowy Sącz (woj. małopolskie)	Tablica upamiętniająca wkroczenie Armii Czerwonej do Nowego Sącza
10	Puławy (woj. lubelskie)	Obelisk żołnierzy Armii Czerwonej z figurami żołnierza sowieckiego i polskiego
11	Rudnik, Rybna (woj. małopolskie)	Popiersie gen. Karola Świerczewskiego
12	Świątajno (woj. warmińsko-mazurskie)	Kamień upamiętniający funkcjonariusza MO
13	Zamość (woj. lubelskie)	Pomnik ku czci jeńców sowieckich

Powyższe informacje zostały pozyskane z gmin znajdujących się na terenie poszczególnych województw, przy czym nie wszystkie gminy odpowiedziały na prośbę wojewodów dotyczącą przekazania stosownych informacji, a część gmin nie zakończyła procesu inwentaryzacji obiektów mogących podlegać projektowanej ustawie, więc dane mogą być niepełne.

Ponadto samorządy wskazywały na trudności z jednoznacznym zakwalifikowaniem niektórych obiektów jako spełniających kryteria ustawy, podkreślając że bez uzyskania opinii właściwego organu może być to praktycznie niemożliwe.

2. Rekomendowane rozwiązanie, w tym planowane narzędzia interwencji, i oczekiwany efekt

1. Wprowadzenie zakazu propagowania komunizmu lub innych systemów totalitarnych przez pomniki, kopce, obeliski, kolumny, rzeźby, posągi, popiersia, kamienie pamiątkowe, płyty i tablice pamiątkowe, napisy i znaki (z wyjątkiem m.in. obiektów położonych w obrębie cmentarzy i innych miejsc spoczynku oraz wpisanych do rejestru zabytków).
2. Doprecyzowanie pojęcia „inny ustrój totalitarny” – w jego zakres wejdą m.in. faszyzm, nazizm niemiecki, nacjonalizm ukraiński i litewski, militarizm pruski, rosyjski i niemiecki.
3. Nałożenie na gminy, innych właścicieli lub użytkowników wieczystych nieruchomości, na których znajdują się ww. obiekty upamiętniające lub propagujące komunizm lub inne ustroje totalitarne, obowiązku ich usunięcia w terminie 12 miesięcy od dnia wejścia w życie ustawy.
4. Wydawanie przez wojewodę, w drodze decyzji, nakazu usunięcia obiektu w przypadku niewywiązania się z tego obowiązku przez gminę, innych właścicieli lub użytkowników wieczystych nieruchomości, na których znajduje się obiekt, lub wzniesienia nowego obiektu niezgodnego z projektowaną ustawą.
5. Wydawanie nakazu, o którym mowa powyżej, poprzedzone wydaniem opinii IPN potwierdzającej niezgodność danego obiektu z projektowaną ustawą.
6. Objęcie zakazem nadawania nazw propagujących komunizm lub inne systemy totalitarne również jednostki organizacyjne, takie jak szkoły, przedszkola, szpitale, placówki opiekuńczo-wychowawcze, instytucje kultury oraz instytucje społeczne, a także jednostki pomocnicze gminy (sołectwa, dzielnice, osiedla i inne).

3. Jak problem został rozwiązany w innych krajach, w szczególności krajach członkowskich OECD/UE?

Brak informacji.

4. Podmioty, na które oddziałuje projekt

Grupa	Wielkość	Źródło danych	Oddziaływanie
Gminy, inni właściciele lub użytkownicy wieczysti nieruchomości, na których znajdują się pomniki upamiętniające lub propagujące komunizm lub inne ustroje totalitarne	Na terenie 15 województw (bez woj. mazowieckiego) znajduje się 469 obiektów spełniających kryteria ustawy (dane nie uwzględniają obiektów propagujących nacjonalizm ukraiński i litewski, militarizm pruski, rosyjski i niemiecki)	Konsultacje publiczne	Obowiązek usunięcia pomników upamiętniających lub propagujących komunizm lub inne ustroje totalitarne

5. Informacje na temat zakresu, czasu trwania i podsumowanie wyników konsultacji

Opinię o projekcie (w wersji objętej drukiem 261) przedstawiły następujące podmioty: Instytut Pamięci Narodowej, Minister Rozwoju i Finansów, Minister Kultury i Dziedzictwa Narodowego, Minister Spraw Wewnętrznych i Administracji, Naczelny Sąd Administracyjny, Prokuratura Generalna Skarbu Państwa, wojewodowie oraz Związek Powiatów Polskich, a także trzy osoby fizyczne.

Zgłoszone w trakcie konsultacji uwagi dotyczyły głównie:

- **definicji obiektu budowlanego o charakterze nieużytkowym** – zdaniem podmiotów opiniujących definicja jest niejasna; wątpliwości budzi również wymienienie wśród obiektów budowlanych tablic pamiątkowych, napisów i znaków (nie spełniają one kryteriów obiektów budowlanych w rozumieniu przepisów prawa budowlanego),
- **braku jednoznacznego określenia podmiotów odpowiedzialnych za rozbiórkę,**
- **dokonywania oceny zasadności rozbiórki danego obiektu** – w projektowanych przepisach nie wskazano, jaki

organ będzie rozstrzygał w razie wątpliwości czy dany obiekt spełnia kryteria ustawowe; należałoby wprowadzić możliwość zasięgnięcia opinii kompetentnego organu, np. IPN,

- **kwestii rozbiórki obiektów objętych ochroną konserwatora zabytków** – zgodnie z przepisami ustawy o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami nie można dokonać rozbiórki zabytków,
- **procedury wydawania nakazu rozbiórki** – opis procedury powinien być bardziej szczegółowy; ponadto zdaniem MSWiA uprawnieniem do wydawania nakazu rozbiórki powinien dysponować wojewódzki inspektorat nadzoru budowlanego a nie wojewoda,
- **możliwości stosowania innych rozwiązań niż rozbiórka obiektu** – w niektórych przypadkach wystarczyłoby usunięcie z obiektu tablic lub symboli,
- **sfinansowania kosztów rozbiórki** – nie sprecyzowano kto pokryje koszty rozbiórki; należy rozważyć dofinansowanie rozbiórki z budżetu państwa,
- **długości okresu na dostosowanie się do projektowanych zmian** – termin, w jakim należy dokonać rozbiórki obiektów nie został określony, 14-dniowe vacatio legis jest zbyt krótkie,
- konieczności **usunięcia zapisów dotyczących Rady Ochrony Pamięci Walk i Męczeństwa** w związku z jej likwidacją z dniem 1 sierpnia 2016 r.,
- kwestii legislacyjnych i redakcyjnych.

Większość powyższych uwag została uwzględniona. Z uwagi na istotne zmiany wprowadzone do projektu, został on skierowany do ponownych konsultacji. Na tym etapie opinię przedstawili Instytut Pamięi Narodowej, Minister Rozwoju i Finansów, Minister Kultury i Dziedzictwa Narodowego, Minister Spraw Wewnętrznych i Administracji, Naczelny Sąd Administracyjny, Prokuratura Generalna Skarbu Państwa oraz wojewodowie.

W wyniku przedstawionych opinii do projektu wprowadzono zakaz propagowania ustrojów totalitarnych przez nazwy instytucji (uwaga Wojewody Podlaskiego), doprecyzowano zakres pojęcia „pomnik” (uwaga Wojewody Mazowieckiego oraz Śląskiego), uszczegółowiono procedurę usunięcia pomnika, określono organ odwoławczy od decyzji nakazującej usunięcie pomnika (uwaga MSWiA), oraz uregulowano kwestię zwracania przez Skarb Państwa kosztów usunięcia pomnika (uwaga Wojewody Łódzkiego, Opolskiego oraz Wielkopolskiego).

6. Wpływ na sektor finansów publicznych

(ceny stałe z 2016 r.)	Skutki w okresie 10 lat od wejścia w życie zmian [mln zł]												
	0	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	Łącznie (0-10)	
Dochody ogółem		0,0											0,0
Wydatki ogółem		5,0											5,0
budżet państwa		5,0											5,0
Saldo ogółem		-5,0											-5,0
budżet państwa		-5,0											-5,0

Źródła finansowania: Brak informacji.

Dodatkowe informacje, w tym wskazanie źródeł danych i przyjętych do obliczeń założeń

Projektowana regulacja nakłada dodatkowe obowiązki na:

1. jednostki samorządu terytorialnego – usuwanie obiektów propagujących komunizm i inne systemy totalitarne, a także zmiana nazw propagujących komunizm i inne systemy totalitarne w przypadku jednostek organizacyjnych, takich jak szkoły, przedszkola, szpitale, placówki opiekuńczo-wychowawcze, instytucje kultury oraz instytucje społeczne, a także jednostki pomocnicze gminy (sołectwa, dzielnice, osiedla i inne),
2. IPN – wydawanie opinii co do niezgodności danego obiektu z ustawą,
3. wojewodów – wydawanie, w drodze decyzji, nakazu rozbiórki ww. obiektów,
4. MKiDN – rozpatrywanie odwołań od decyzji wojewodów w sprawach o usunięcie obiektu.

W przypadku usunięcia ww. obiektów w ciągu 12 miesięcy od dnia wejścia w życie projektowanej ustawy – koszty usunięcia zwraca Skarb Państwa (ze środków budżetu państwa, których dysponentem jest wojewoda).

Według danych pozyskanych z **15 województw (bez woj. mazowieckiego)**, które nie przedstawiło

informacji o liczbie obiektów i szacunkowych kosztach ich usunięcia) koszty usunięcia obiektów spełniających kryteria ustawy – oszacowane dla 313 z 469 obiektów znajdujących się na terenie poszczególnych województw – wyniosą około **3,3 mln zł**.

Należy zauważyć, że **koszty oszacowano dla 66% wszystkich obiektów**, które zdaniem jednostek samorządu terytorialnego spełniają kryteria ustawy. W przypadku niektórych obiektów podanie orientacyjnych kosztów rozbiórki bez przeprowadzenia wyceny inwestorskiej było niemożliwe.

Przyjmując przeciętny koszt usunięcia 1 obiektu (wynikający z szacunkowych kosztów określonych dla 66% obiektów), koszty usunięcia pozostałych 156 obiektów można oszacować na 1,7 mln zł – **całkowite koszty usunięcia wszystkich 469 obiektów** (bez uwzględnienia woj. mazowieckiego i pomników propagujących nacjonalizm ukraiński i litewski, militarystyk pruski, rosyjski i niemiecki) **można zatem oszacować na około 5 mln zł**.

UWAGI:

- powyższe szacunki nie uwzględniają danych dotyczących woj. mazowieckiego oraz obiektów propagujących nacjonalizm ukraiński i litewski, militarystyk pruski, rosyjski i niemiecki,
- nie wszystkie gminy odpowiedziały na prośbę wojewodów dotyczącą przekazania danych, więc dane dotyczące liczby obiektów (a zatem i kosztów rozbiórki) mogą być niepełne,
- dane w zakresie liczby obiektów mają charakter wstępny (nie zostały zweryfikowane przez kompetentne organy),
- samorzady podały orientacyjne koszty rozbiórki, które mogą różnić się od kosztów rzeczywistych,
- przyjęto, że całkowite koszty usunięcia obiektów zostaną poniesione w ciągu 1 roku budżetowego,
- szacunki nie uwzględniają kosztów związanych ze zmianą nazw propagujących komunizm i inne systemy totalitarne w przypadku jednostek organizacyjnych, takich jak szkoły, przedszkola, szpitale, placówki opiekuńczo-wychowawcze, instytucje kultury oraz instytucje społeczne, a także jednostki pomocnicze gminy (sołectwa, dzielnice, osiedla i inne) – można przypuszczać, że nie będą one miały istotnego wpływu na sektor finansów publicznych.

7. Wpływ na konkurencyjność gospodarki i przedsiębiorczość, w tym funkcjonowanie przedsiębiorców oraz na rodzinę, obywateli i gospodarstwa domowe

		Skutki						
Czas w latach od wejścia w życie zmian		0	1	2	3	5	10	Łącznie (0-10)
W ujęciu pieniężnym (w mln zł, ceny stałe z 2016 r.)	rodzina, obywatele oraz gospodarstwa domowe	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0

Dodatkowe informacje, w tym wskazanie źródeł danych i przyjętych do obliczeń założeń	<p>Projektowana regulacja nakłada na właścicieli i użytkowników wieczystych nieruchomości, na których znajdują się obiekty upamiętniające lub propagujące komunizm lub inne systemy totalitarne, obowiązek ich usunięcia w terminie 12 miesięcy od dnia wejścia w życie ustawy.</p> <p>W przypadku usunięcia ww. obiektów w ciągu 12 miesięcy od dnia wejścia w życie projektowanej ustawy – koszty usunięcia zwraca Skarb Państwa (ze środków budżetu państwa, których dysponentem jest wojewoda).</p> <p>Natomiast zmiana nazw jednostek pomocniczych gminy (sołectw, dzielnic, osiedli i innych) może w niektórych (nielicznych) przypadkach spowodować zmianę adresu, co ma szczególne znaczenie w przypadku przedsiębiorstw, które poniosą koszty związane z wymianą pieczęci i materiałów firmowych (np. materiałów promocyjnych i handlowych).</p> <p>Oczyszczenie przestrzeni publicznej z nazw i symboli propagujących komunizm lub inne systemy totalitarne będzie zgodne z oczekiwaniami części społeczeństwa, o czym świadczą opinie osób fizycznych przekazane w ramach konsultacji projektu.</p>
--	--

8. Zmiana obciążeń regulacyjnych (w tym obowiązków informacyjnych) wynikających z projektu

nie dotyczy

9. Wpływ na rynek pracy

Nie dotyczy.

10. Wpływ na pozostałe obszary

Omówienie wpływu	Nie dotyczy.
------------------	--------------

11. Planowane wykonanie przepisów aktu prawnego

Przepisy projektu będą miały zastosowanie od dnia jego wejścia w życie.

12. W jaki sposób i kiedy nastąpi ewaluacja efektów projektu oraz jakie mierniki zostaną zastosowane?

Nie przewidziano.

13. Załączniki (istotne dokumenty źródłowe, badania, analizy itp.)

Brak.